

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

☉ X O X ☉

Styckgods. Den 11 Hans Pehrson ifrån Göteborg
til Stockholm med Sill, Jöns Scharwig och Isaac
Strandberg ifrån Göteborg med dito. Den 12 Ja-
cob Dahlström ifrån Mallaga til Stockholm med Salt.
Den 13 Herman Larson ifrån Norköping til Marstrand
med Tunnor.

Småfäker.

Den Unga Kantippe.

At storma, bulra, nippor plundra,
At fel och lyten tolka ut,
At blixta, ljunga, swärja, dumdra,
At öppna en owettig trut,
At posten öfwer Staden föra,
At esterhurma andras gång,
Ur utan alltför mycket twång,
At målning af Kantippe göra.

Öfwer Häklaren af Ö.

Momus sade här om dan:
Verfar kan jag lida;
Men et Ö in under ra'n,
Eller wid des sida,
Måste yr wår Bekofkrift;
Ty et Ö är mit förgift.

Momus, tack för ditt beswär;
Jag kan jämmål lida,
At du altid lik dig är:
Dömer dumt och wida.
Din Critique jag blott beles;
Ty hon är din caractere.

No 44.

Göteborgska Sagasinet.

Den 29 October 1759.

Bestrifning öfwer Karrebys Pastorat, och
samtelige Kyrkoherdarnes Leswerne
från Reformationen til när-
varande tid.

Sedan Stiftets högfortjente Biskop, Herr Doctor
Jöran Wallin, behagat wid sista Prestemöten up-
muntra Presterskapet i stiftet, at wårda Swenska Hi-
storien, och bland annat författa små leswerne-Be-
strifningar, eller korta berättelser om de Kyrkoherdar,
som lefwat i hwarje Gäll efter Reformationen; hafwa
afwänt af wåre Andelige blifwet i et ögnablick Histo-
riell, och således ej allena nyttige för deras samtidige,
utan ock efterkommande, medborgare. Wid tilfälle
skal jag med heder ihågkomma dem allesamman: men
Herr Adjuncten Sewerin Ström, som författat när-
gående lilla mästestycke, förtjenar så mycket större agt-
ning af wåre landsmän och patriotiske Lärde, som
han med amman upbyggelig Lärdom länge förenat sin
medfödda håg för Historien, och har nu flera arbeten
färdiga, dem jag sunnet utwägar, at fördrä til dags-
lyset. Jag kan med trygghet förkunna twänne wäl
utarbetade Disputationer, en om gamla Konghell, och
en om Staden Kongell, hwilka han skrifwet på latin;
men

men för tryckande omständigheter ej utgifvet wid Akademien. Dessa skola säkert utkomma på Svenska, och därtillmed en omständelig Beskrifning öfwer Welle-Härad (a). Läsaren kan af denna lilla Historia sluta, hwad han har at wänta i de lofwade. Jag twiflar, at många gå så långt i dylika ämnen tillbaka, eller lemna så tillförlitelig kundskap om de förändringar, som på en liten släkt tildraget sig. Hådde-ålskare, som fara efter ljus uti de minsta sornheter, gynna säkerligen en Prestman, som genom påminnelser om forna bruk och inrättningar prädikar för Svenska Lutherdomen. Tablaren däremot tadar allena sig sjelf, i fall han hwarken äger kundskap om ämnet, eller styrka, at göra det bättre. Detta förhängsel har jag funnet angeläget i en tid, som är kär i idel småsaker: nu talar jag med Författarens egna ord.

1. §. Karreby Pastorat är beläget en half mil ifrån Staden Kongelf uti Bohuslän, och räknas til de äldsta, förmodeligen inrättadt innan Christna läran blifwet gammal i Sverige. Detta fodrar bewis, och jag stadnar wid följande. De gamle Inwånarne hafwa från Hedenhörs, efter Nordiske moden, farer på härnad til aflägsna länder, som Frankrike, Tysk och Angeland, hwaras de bekommet både kundskap och smak för Christna Religionen. Dessa Wikingar-refor banade wägen för Öfwerheten hemma i landet, at så mycket lättare införa en lära, som redan intaget Underfätarnes sinnen; hwilken behageliga werkan spordes, då folket på grundeliga förestälningar erkände Gudor

(a) Denna kommer ej i Magasinet, utan serfikt at utgifwas: hwarföre de som åstunda samma Historia, tållas i äz anmåla sig.

Budomeliga sanningar, upbyggde Kyrkor, och förstafade småningen Prester. Minnesmärken af deras utsläta härnads-refor upwisas ännu för hwar och en Wälståndare wid Wiken (b), dit Wikingar-folket, som en del uppehöll sig i Karreby öfwer wintren, uphöddes om wären, at därifrån segla med sin Rönung (c) at främmande länder uti härnad. Ut Wikingar hade til en myckenhet sina hemmist uti Bohuslän, och kringomliggande gränslap, stadfaster Snorre Sturleson, då han i sin Historia kallar, efter sin handtering, hela länet Wiken, hwarföre Norra delen behåller samma namn ännu. Wid åtanke af dessa öfverstyggeligheter är all undran wärdt, at hedniska Budaläran utgifwet dylika wälsamheter, såsom behageliga för Gudarne. Därjämte falle wi uti djup häpnad, när wi erinre oss, huru en ewig wishet låtet, genom bekantskap med Christna folkslag, andra tankar implantas, och en hemlig längtan efter Himmelska sanningar upstiga. Påswiske wilsfarsler gjorde wäl, wid början af wåre Wikingars ankomst in uti landet, läran hos mången osmakelig: doch glänsade det Himmelska huset med hedniska styggelsen, som en sol emot mörkret. Ändteligen utrensades Påswiske surdegen, när den store Luther slilde det goda från det onda: och sedan har Christna Religionen behållit sit höga wärde så hos Nordiske folket i gemen, som hos Karrebys Inwånare i synnerhet: hwarom närmare kundskap lemnas, där jag talar om KyrkoHerdarne.

2. §.

(b) Denne gård är belägen i Mödinge Sölen, och midt emot Bohus Fästning.

(c) Denne hade sit wanliga tilhåll och låte på Alfhem.

2. §. Pastoratet är tämmeligen widsträckt. Utan at utstaka deß omkrets, hwilket en annan må göra; wet jag, at det sysslofätter Kyrko-Herden, som wäste det ensam, och utom stöd af Commminister, bestrida. Genomfarten är ock swår för skogar, sädar och meras på många ställen. Jordmännen kommer up emot de bästa, och sålten klådas af nyttiga utfäden, hwarigenom ortens årfsda behaglighet ej litet förökes. Om man jämför det närvarande tillståndet med förflutna tiders elände, får man öfwerflödigt ämne til beröm för de idlesame åkerbrukare, som åstadkommet en så önskelig ändring (d). Andre Jmwänare idka Tunnbindares handverket, til en förmån för Kongels, under påstån- de sillepackning. Andre försärdiga wissa åkermannas redskap för kringomliggande granuar: med et ord, hwar och en wiser slit, antingen uti åkerbruket, eller annat arbete. År 1669 bestod Gället, enligt Hårabes Bokhållarens uppgifning af 98 hela Heman, hwilka håsdades af 412 mantalskrifna människor. Folkhopen steg då långt under denna tidens antal, och inkomsterne för Kronan rättade sig efter folkemängden. Man ser af Tabellen för år 1757, at summan af mantalskrifne Personer stigit til 994, och Folkhopen til 1784. Quintönnet är til antalet starkare än det andra, och lika så til mantalen. Man räknade samma år 88 döda, 79 födda, och 13 nya Hjonelag. Då Bohuslän år 1658 kom under Svenska Kronan, gaf Kyrko-Herden uti utskylber til den samma 48 Daler för sig self och hela

(d) Af denna §. tar jag den helsosama lärdomen, at hådanefter helre berömma, än lasta; hwad jag beskriver. Swarsföre skal man göra sig helre til kronan än krona?

Å Gället, hwartil lades 14 Daler af Generalen och Baronen, Harald Stafe, när han samma år emottog Bohus Fästning, och hela lännet, af Gouverneuren och Commandanten Iwar Krabbe: hwilken sednare Herre i några år förut skänkt hela 500 Riksdaler til understöd för Scholä-betjenter och fattiga Scholä-barn Kongels. Hans årade Gåfwe-bref är i mina händer, och förtjenar, at honom til heder ord ifrån ord föras wid detta tillfället.

Jeg Jffver Krabbe til Jordberg, Ridder og Kongelig Majestæts Befaldningsmand paa Baahaus, kien- dis og hermed vitterligt gör, at jeg haffver gifvit og forceret til Kongels Schole, Penninge Fembhundredede Rirdaller, hver Daller til 96 sl. Danske beregnet, dog med estersfølgende Condition, at samme 500 Rirdaller skal settes paa Rente hos visse folk, og det af Borgmester med Sogne-Præstens viden- skap der sammastæds udi Kongels, nu vetendis eller her efter kommendis, hveraf skal gifvis aarligen til hver Sancte Hans dag, og beregnet fra Sancte Hans dag 1654, Sex Rirdaller af hver hundrede, som beløber sig tilsammen aarligen 30 Rirdaller, der af aarligen Scholemæstern udi Kongels Schole skal gifvis tiugu slette Daler, Hörern udi samme Schole thi slette Daller, och resten, som er femtten slette Daller, skal gifvis til de fattigste børn, som derfor skal kledes. Och nær samme Capitals aalder eller des Rente til naagon andes brug henvendes, saa frembt at det mod forhaabning skulle see, da vill jeg hafve dette mit Gafwebref casseret, og mig eller mine Arfwinger fri fore, Pengene igien til sig at lade anamme, dog pligtige at gifve demnem igien til en anden

„anden Schole, som ofver denne Fundas vill holde.
 „Des til ydermehre forskring hafver jeg mit Signet
 „her neden for paatröcht, og med egen hand underkroft:
 „bet. Actum Baahuus, den 24 Junii Anno 1654.“
 (L.S.)

3. J. Karrebj Kirke tyckes efter nogesta gifning
 hafwa sit namn af gården, hwarwid hon ligger. Ut
 den samme torde någon myndig man, med namnet
 Kare eller Karre, haft henwist, af hwilken gården
 i början blifwet nämnd; och när Kirkan wid Karre-
 by anlades, hindrar intet, at hon på öfwerenskomme-
 se sådt enahanda namn. I närwarande tid räknas
 hon för Moderkyrka; men Kommelanda är äldre, och
 borde för den orsaken wördas som Moder. Under
 Herr KyrkoHerden Jöns Daal, fædde ändringen, då
 Karrebj bygdes något större, än Kommelanda, hwil-
 ket efter tidernas bruk gaf hånne rätt, at bära Moder-
 namnet. Huru länge hon warei updragen af sten,
 kan ingen med säkerhet utmåta. Det wet man wist,
 at hon första gången förlängdes under KyrkoHerdens,
 Herr Sewerin Petri Ströms upsyn år 1672; hwarpå
 Tornet, efter någon tid, eller år 1683, uprestes af
 sten. KyrkoHerden Herr Lars Kock måtte åter, kort
 innan han asted, anstalta om hånnes widare utrymme,
 af orsak, at folket, som mycket tiltog, icke kunde, för
 trångsel, bewisfa Gudstjensten. Kirkan är eljest i
 början helgad åt Jungfru Maria, hwilket Helgon höts
 af Församlingens Inwånare uti stor wördnad under
 Påstwedömet. Med skänker til Kirkan, och andra
 högtideligheter, utmärktes all nit för det Helgonet, all
 in til lutheriska lärans ankomst, och länge därefter.

(Ämnet fortsättes flera gånger.)

Om

Om Engländarnes herstande tankesätt och irritade grundsatser.

Uti R:o 41. uptog jag några af Gref Schafsburns
 uttælfser om Engelska seder: nu leder han mig til de-
 ras tankar: hwilkas mål egenteligen är religion, heder
 och kärlek til Gäderneslandet. Det wore nog anstän-
 dande för Engelska läckerheten, om en artig Person
 misstänktes för religion, eller at bry sig om et tilkom-
 mande lif, och efter de hårdare reglor inträtta sin lef-
 nad. Den offentliga Gudstjensten, med de wanllig-
 ga högtider, äro i de uplystares tycken idel männissjo-
 stadgar, och urmodiga bruk, som deras höglårdheter
 sedan utfrattad. Höga Evangeliska sanningar, med
 den rena och ofonstlade sedoläran, äro sakna i föragt.
 De, som witna om denna sanningen, och prädika om
 bättre seder, handteras ej bättre. Christendomen wan-
 wördas midt i Kirkor, där tilföre, i brist af dygd
 och förnuft, anständigheten åtminstone gjort Himlalä-
 ran wördad. Ingen inbille sig likwäl, at ogudag-
 tigheten i våra tider är en frukt af djup omhugssan.
 Om otron allstrade en hop utarbetade böcker, så är in-
 gen sannolikhet, at des anhängare gåfwo sig mödan,
 at grundteligen förstå dem. De nögdas utan twiswel,
 at blådra dem hastigt igenom, och upsnappa några
 framlöft ogudagtiga satser, utan at begripa deras grun-
 der eller föregifna bewis.

Med heder förstår Herr Grefwen den stora ärolyst-
 naden, at wposra sig för det almåna bästa. Denna
 öwelse war fordom gansta mågtig, och rik på dråpe-
 lliga gerninger. Men om någon nu besinnade sig på,
 at waga sin beqwåmlighet, sit lif och ägendom i sådan
 affigt,

affigt, är ingen twifwel, at alle def anhörige och män-
 ner anhågo honom för swagsint, och låto bedja för honom
 i alla samleplatlar. Fåfången, som trådt hedren under
 fötterne, åstundar nu mera intet annat, än et lysande
 Equipage, höga ärotitlar och rikedomar. Ungelsmannen,
 och med honom flere andre, äro känslolöse wid de warma
 strålar, som dygden kastar: förbländad af en ytre glans,
 hwilken sticker strax i ögonen. Wåra lögeligheter skonas
 ej wid skådspelen: de komma under et hårdt och almannt
 åtlöje, utan at personerne, som påhytas, bry sig där-
 om. De klappa selske med hånden, när man up-
 penbarligen förkunnar deras försmädelse. Det är ute
 med all heder: snaken är förderwad. En högder-
 gen mine, ledsaggad med omyttiga gåfwor, är wåra ti-
 ders åfgud. Utan har inga tillbedjare i sit öde-tempel.
 Karlarne löpa allenast efter qwinfolk och fåfånga. Rät-
 tel til Fäderneslandet, och def ädle medföljande tankar,
 triffwas aldrig i hjertan, där all heder och Gudalära
 slötnat. Den patriotiska nit, som upeldar wåre gran-
 nar, säger Herr Grefwen, synes lögelig i wåra ögon.
 Om en Ungeländare foretog sig nu något högt, utom
 personliga affigter, och efterapade wåre gamle Sörjä-
 der; skulle def hurtighet och hjeltmod anses för en huf-
 wudyra. Hwad wil man med dylika tankar göra
 för Fäderneslandets heder och wål. Ädel nit brin-
 ner nu endast hos någre högsinte och sällsynte personer.
 Den afwitelse, som de göra från almånheten, afgår
 icke Nationens herskande caractere. Utan twifwel lå-
 ra dessa starka förewitelser upeldat samma Nation, at
 återtaga en del af sina urgamlas sinnes rörelser, och
 däremot gifwa fåfången, öfwerflödet och wettigheten
 på någon tid affled. Duffeligt, om samma werkan-
 åfwen stråkte sig til flera Nationer.

Hwad Nytt i Staden?

Den 29 October 1759.

Rundgörelser.

Den store Waldagen aslopp här, som undertiden i
 Pöhlen. Nya moln upstego, då många likwål trodde
 wädret wara klart. Hela sammanträdet svingrade
 sig, och Nyarne swäfsa ännu öfwer GötheborgsKa Ho-
 ngenten: likasom wore April midt i October månad.
 En förfärlig fråga gjordes, om wåre utländske Med-
 borgare må, wid detta snarare, än wid Riksdags-
 manna-wal, på samma sätt anses, som infödde Skat-
 dragare?

Uppå denne Stadens Auctions-Kamare kommer
 i morgon at försäljas et parti Citroner, som uti södre
 Skärgården, utaf et förlohetat Skepp, äro bärgade.

Rundgöres dem, som betarwa Portugis-Salt,
 at hos Herrar Niclas och Harder Matfen kan, emet
 9 Dal. S:mynt Lunnan, uti hela och halfwa läster,
 bekomma utaf den sorten, som genom Kongl. Majits
 nådige Domar, under den 20 December 1757, och
 den 27 April 1759, i kraft af 8 Cap. 2 §. Rätte-
 gångs Balken, och 10 Cap. Skepsmåta Balken Sjö-
 lagen, hos Handelsmannen Herr Christian Arfwids-
 son, blifwet dömd til qwarstad, och mot borgen at få
 lyftas. I denne lagstyl har jag ingen del.

Hos Herr Anders Barthengren finnes en fullkom-
 lig god Tobakspress och Metal-Skruf, utom annat til-
 behör, hwartil i synnerhet räknas en wacker Skruf-
 mor-